

کاریگه‌ری شه‌په‌که‌ی حه‌ماس- ئیس‌رائیل له‌سه‌ر کوردستان

13-10-2023

نووسه‌ره‌کان

زریان روژه‌لاتی

کورتە : له ئەگه‌ری فراوانبوونی به‌ره‌کانی شه‌ر و ته‌شه‌نه‌کردنیدا، هه‌م ئێران هه‌م گرووپه‌ شیعییه‌کانی عێراقه‌ نایانه‌وێت هه‌رێمی کوردستان به‌پاده‌یه‌ک به‌هێزیی‌ت که‌ له‌ قسه‌یان ده‌رچێت، یان لانیکه‌م دژیان بێت و حیزبه‌کانی روژه‌لاتیش نزیک‌ی سنوور بن.

به ئەگەری زۆر شەری ئەمجاری ئیسرائیل - حماس وەرچەرخانیکی دیکە له پێگەیی هەریمی کوردستان له سیاسەتی نۆدەولەتیدا دروست ئەکات، ئەویش دواي ئەوهی که له قوناخی دواي داعش پەراویزخراوو. بەرله هەموو شتیکی، هێرشە خاڤلگیرکەرانهکەي حماس، واتایکی زیاتر دەدات بەو گۆشارە زۆرەي که ئێران لەماوهی زیاتر له بەک سالی رابردوودا خستییه سەر هەریمی کوردستان سەبارەت بەحیزبەکانی رۆژهەڵات. هەرwa دەشی گۆشارە پەیتاپەیتاکانی بەغداش لەسەر هەولێر واتادارتر بکات، ئەویش لەکاتییدا که بەرپرسیانی کورد زیاتر له هەر قوناخیکی دیکە نامادەي سازش بوون. لەوانەیه ئەوانە بەشیکی بووبن لهو پلانی فراوانەي شەر که ماتهوزەي کاریگەری دانانی لەسەر جوگرافیاپەکی فراوان له غەزە و ئیسرائیلەوه بگره هەتا کوردستان و ئێران تێدايه.

له ئەگەری فراوانبوونی بەرەکانی شەر و تەشەنەکردنیدا، هەم ئێران هەم گروپە شیعیهکانی عێراقە ناپانەوێت هەریمی کوردستان بەراوهیک بەهیزبیت که له قسەیان دەرچیت، یان لانیکهەم دژیان بێت و حیزبەکانی رۆژهەڵاتیشت نزیکی سنوور بن.

هەر وهه بایهی جوگرافیای کوردستانیشت بۆ لایەنه دژبەرەکان شتیکی حاشاهەلنەگره. کوردستان بەلای کیدا بیشکینیتەوه کاریگەرییهکی گرنگ لەسەر دۆخەکه دادهنیت، ئەمەش تەنیا لەبەر هیزه سیاسی و سەربازییهکەي خۆي نییه، بەلکوو بەهۆی پێگه جوگرافییهکەيهتی. بۆ ئێران کوردستان رێگایهکی وشکانی گرنگه بۆ گەیشتن به سووریا و لەویشهوه بۆ لوبنان و دەریای سپی و گەیشتن به بەره گریمانەبیهکانی شەر. بۆ رۆژئاواش بەتایبهتی ئەمریکا که پالپشتی له ئیسرائیل دەکات، کوردستان خالیکی گرنگی رێگرتنه له فراوانبوونی هیزی ئێران یان تەنانهت بۆ لاوازکردنی. له دۆخیکی شەرپدا ئەگەر کورد لایه نیک بێت، بۆ نموونه لەوانهیه بەلادەستی موشەک و درۆن گرتی بۆ دروستبکات بەلام شاخی سەرکیش و ناوچهی سەختی سنووری، پێگهیهکی سنراتیزی گرنگی پێ دەبەخشیت. بۆیه به ئەگەری زۆر له حالهتی زیادبوونی شەرپدا، تاران زیاتر هەولێ راکرتنی دلی هەولێر دەدات. سەرنجراکیشە که هەر دواي شەرپهکەش بوو که دادگای فیدرالی بپاریکی خۆي بۆ رێگرتن له گەرانەوهی پارتی بۆ بارهگاکانی له کەرکووک هەلوهشاندهوه و مافی گەرانەوهی پندا.

بێگومان شەر شتیکی باش نییه بەلام حاشا له وهش ناکریت که هیشتا کاریگەرترین رێگه وەرچەرخانه له سیاسەتی دنیا، وهک ئەوهی که رۆبەرت گیلپین باسی لیکردبوو. شەری ئەمجاره هەرچۆنیک کۆتایی پێ بێت، سەرنج بۆ سەر دۆسیه فەلهستین و کوردیش له رۆژهەڵاتی نیهوهراس تادهکیشیت.

هەلبەت دواجار ئەوهی گرنگه تەنیا رهخسانی هەل و دەر فەتەکان نییه، بەلکوو چۆنییهتی کەلک وەرگرتنه لێیان. دەبێ چاوهڕێ بین بزاین دەر فەتی ئەمجاره چۆن دەبێ و عاقیبهتی چی دەبیت!